

Криштанович Світлана Володимирівна, доктор педагогічних наук, професор, професор кафедри педагогіки та психології, Львівський державний університет фізичної культури імені Івана Боберського, Львів, Україна, <https://orcid.org/0000-0002-2147-9028>

Борисовський Микола Богданович, магістр кафедри педагогіки та психології Львівського державного університету фізичної культури імені Івана Боберського, Львів, Україна, <https://orcid.org/0009-0002-6957-2368>

СИСТЕМА ПІДГОТОВКИ ФУТБОЛІСТІВ У ПРОФЕСІЙНОМУ СПОРТІ: СТРУКТУРА, ЗМІСТ І ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ

***Анотація.** У статті досліджено професійний футбол як складну багаторівневу систему, що поєднує спортивну, економічну, соціокультурну та управлінську складові. Окреслено структуру функціонування індустрії професійного футболу, її ключові компоненти – від підготовки футболістів і трансферного ринку до маркетингової діяльності клубів і впливу глобалізації. Метою дослідження є комплексний аналіз професійного футболу як системи, що охоплює організаційні, економічні, соціальні та тренувальні аспекти, з метою виявлення ключових факторів ефективного функціонування та визначення перспектив розвитку в умовах сучасних викликів. Методологічну основу становлять аналітичний, порівняльний, системний та структурно-функціональний підходи, що дозволили розглянути футбол не лише як вид спорту, а як індустрію з комплексною ієрархічною будовою. У процесі дослідження опрацьовано наукові джерела, статистичні дані, нормативні документи та аналітичні огляди міжнародних футбольних організацій (ФІФА, УЄФА). Виявлено, що розвиток професійного футболу прямо залежить від якісної спортивної підготовки, ефективного менеджменту, впровадження інноваційних технологій та здатності адаптуватися до нових соціально-економічних умов. Окреслено вплив професійного футболу на економіку, культуру та соціальну інтеграцію. Зроблено висновок, що професійний футбол є не лише ареною спортивної конкуренції, а й чинником суспільного розвитку, здатним формувати цінності, розширювати економічні можливості та сприяти культурному обміну на глобальному рівні.*

***Ключові слова:** професійний футбол, структура, підготовка футболістів, спортивний менеджмент, інновації, соціокультурний вплив, глобалізація.*

Kryshchanovych Svitlana Volodymyrivna, Doctor of Pedagogical Sciences, Professor, Professor of the Department of Pedagogy and Psychology, Ivan Bobersky Lviv State University of Physical Culture, Lviv, Ukraine, <https://orcid.org/0000-0002-2147-9028>

Borysovskyy Mykola Bogdanovych, Master of Arts, Department of Pedagogy and Psychology, Ivan Bobersky Lviv State University of Physical Culture, Lviv,

SYSTEM OF TRAINING FOOTBALL PLAYERS IN PROFESSIONAL SPORTS: STRUCTURE, CONTENT AND DEVELOPMENT PROSPECTS

***Abstract.** The article examines professional football as a complex multi-level system that combines sports, economic, socio-cultural and managerial components. The structure of the functioning of the professional football industry is outlined, its key components - from the training of football players and the transfer market to the marketing activities of clubs and the impact of globalization. The purpose of the study is a comprehensive analysis of professional football as a system that encompasses organizational, economic, social, and training aspects, in order to identify key factors for effective functioning and determine development prospects in the face of modern challenges. The methodological basis is formed by analytical, comparative, systemic and structural-functional approaches, which allowed us to consider football not only as a sport, but as an industry with a complex hierarchical structure. In the process of research, scientific sources, statistical data, regulatory documents and analytical reviews of international football organizations (FIFA, UEFA) were processed. It was found that the development of professional football directly depends on high-quality sports training, effective management, the introduction of innovative technologies and the ability to adapt to new socio-economic conditions. The impact of professional football on the economy, culture and social integration was outlined. It was concluded that professional football is not only an arena for sports competition, but also a factor in social development, capable of forming values, expanding economic opportunities and promoting cultural exchange at the global level.*

***Keywords:** professional football, structure, player training, sports management, innovations, sociocultural impact, globalization.*

***Постановка проблеми.** Професійний футбол є однією з найдинамічніших галузей сучасного спорту, що поєднує високі спортивні досягнення з масштабною соціальною, економічною та культурною взаємодією. В умовах глобалізації й цифровізації його значення стрімко зростає, перетворюючи футбольні клуби на потужні інституції з розгалуженою інфраструктурою. Складність організації, постійне вдосконалення систем підготовки та зростання економічного впливу вимагають наукового осмислення функціонування професійного футболу як цілісного явища. Саме це обумовлює актуальність дослідження структури, змісту й перспектив розвитку футбольної індустрії.*

***Аналіз останніх досліджень і публікацій.** Роль футболу як економічного катализатора досліджували вітчизняні та зарубіжні науковці (Філіппов В., Борисенко А. (2017); Cohen A., Risk J. (2023)). Компетентнісний підхід, що формує основу тренувального блоку системи професійного футболу представлений в наукових дослідженнях, таких авторів: Байрачний О. (2018), Юденко О. (2024), Луценко, І., Коновал Ю., & Буренко, М. (2024). Організаційні та структурні ідеї допомагають моделювати управлінську та інституційну структуру індустрії футболу досліджували такі науковці, як Криштанович С.*

(2017), Juan Alejandro Hernández-Hernández, Abraham Londoño-Pineda, Robert Ng-Hena, Juan Lucas Macías-Franco, Jose Alejandro Cano (2025), Mark Ching-Pong Poo, Matthew Strain, Isaac Adebisi, Baomin Qi (2025). Аналіз поведінкових патернів атак виступає як приклад впливу тренувальної системи на ігрову ефективність та командну тактику (Карпа І., Лапичак І., Кузь, Т., Федюк А. (2024), Лизогуб В. С, Пустовалов В., Гречуха С., Шпанюк В. (2018), Дулібський А. (2020)). Праці Петровської Т., Воронової В., Гринь О., та ін. (2021), додають соціально-педагогічні, психологічні та інноваційні підходи, важливі для розвитку клубу як цілісного організму.

Ці джерела допомогли нам комплексно охопити систему функціонування професійного футболу через такі блоки: економічний вплив – зрозуміти роль футболу як економічного каталізатора; соціальну інтеграцію, зокрема як клуби зміцнюють громади, підтримують соціальні цілі; управлінську відповідальність – аналіз регуляторних моделей, прозорість, взаємодія з уболівальниками і гравцями; соціальну відповідальність – а це обговорення сталого розвитку футболу; кризову адаптація – витривалість та адаптація через техніко-тактичну підготовленості кваліфікованих футболістів і формування команд високого рівня.

Однак залишаються прогалини, щодо соціально-психологічного компонента: узгодженість індивідуальних цінностей гравців із командою. Не до в повній мірі досліджено економічні впливи (виробничі моделі, брендинг, трансферне поле). Не проаналізована роль цифровізації, глобалізації, медіа-ефектів, які сьогодні критичні для футбольної індустрії.

Отже, проаналізовані джерела містять фундамент для розуміння тренувальної структури та методології підготовки футболістів, що нам спрямувати дослідження на комплексний аналіз професійного футболу, зокрема: соціальні, культурні, економічні та психологічні чинники, які необхідні для цілісного, перспективного моделювання підготовки та функціонування системи професійного футболу. Такий комплексний підхід забезпечить глибоке і багатовекторне розуміння специфіки функціонування професійного футболу як цілісної системи.

Формулювання цілей статті (постановка завдання). Метою статті є комплексний аналіз професійного футболу як системи, що охоплює організаційні, економічні, соціальні та тренувальні аспекти, з метою виявлення ключових факторів ефективного функціонування та визначення перспектив розвитку в умовах сучасних викликів.

Методи дослідження становлять поєднання загальнонаукових та спеціальних методів, що забезпечили комплексний аналіз професійного футболу як багатовимірного соціокультурного та економічного явища. Застосування аналітичного методу дозволило ґрунтовно опрацювати наукові джерела, нормативно-правову базу, офіційні звіти міжнародних футбольних організацій (ФІФА, УЄФА), а також статистичні дані й публікації у спеціалізованих виданнях. Це сприяло виявленню ключових тенденцій функціонування професійного футболу в сучасних умовах. Системний підхід забезпечив цілісне уявлення про професійний футбол як складну інституціоналізовану структуру, де взаємодіють різні підсистеми: спортивна підготовка, менеджмент, маркетинг, інфраструктура, трансферна політика, соціальна комунікація тощо. Застосування

компаративного (порівняльного) методу дало змогу зіставити різні моделі організації та розвитку професійного футболу в окремих країнах, зокрема в аспектах тренувального процесу, управлінської стратегії, медіаполітики та глобалізаційних викликів. Це дозволило виявити спільні закономірності й унікальні риси футбольної індустрії в міжнародному контексті. Структурно-функціональний метод використано для аналізу ієрархічної організації професійного футболу, зокрема розподілу функцій між федераціями, лігами, клубами, тренерськими штабами, адміністративними підрозділами та іншими суб'єктами. Особлива увага приділена взаємодії між елементами системи та їх внеску у досягнення загальних цілей клубів і національних структур. З метою аналізу соціального та культурного впливу професійного футболу застосовано оглядовий соціологічний аналіз, що базується на публікаціях соціологічних досліджень, мас-медійних даних, а також спостереженнях за феноменами вболівальницьких рухів, соціальної інтеграції через спорт тощо. Крім того, використано контент-аналіз інформаційного простору, що дозволив оцінити роль професійного футболу в сучасній комунікаційній екосистемі, особливо у зв'язку з медіаприсутністю клубів, гравців та спортивних подій у цифровому середовищі.

Виклад основного матеріалу дослідження. Загалом спорт є одним із ефективних каталізаторів соціально-економічного розвитку, що сприяє нагромадженню та монетизації людського і суспільного капіталу, а також частковому вирішенню проблеми бідності. У високорозвинених країнах питома вага спортивної галузі у ВВП досягає кількох процентів. Це пояснюється тим, що із зростанням доходів населення, як правило, збільшується частка витрат на індустрію розваг. Якщо легка атлетика неформально вважається «королевою спорту», то футбол – загальновизнаний вид спорту № 1 у світі. Винятковість футболу спричинена його властивістю перманентної новизни: будь-яка нова гра ніколи не повторюється, що концентрує значну увагу людей незалежно від національностей, політичних пріоритетів та релігійних поглядів.

Футбол як професійний вид спорту починав формуватися у другій половині ХХ ст. В 70–80-х роках у розвиток футбольних клубів, професійних ліг та асоціацій почали інвестуватися суттєві фінансові ресурси, залучатися значні обсяги комерційної реклами. Як наслідок – почала зростати як відвідуваність стадіонів, так і затребуваність телетрансляцій з боку вболівальників.

Футбольна ринкова система досить складна. Будь-яка футбольна гра є результатом вибору тренерських стратегій і тактичних схем, які разом із власниками клубів здійснюють відбір на трансфертному ринку футболістів, що проявляють колективні та індивідуальні навички; водночас федерації регулюють проведення різних турнірів, встановлюючи певні обмеження і правила. Тому виникає потреба формування економічних моделей, що враховують множинні взаємодії агентів із великою кількістю різнотипних чинників. Наприклад, у Німеччині професійний футбол росте швидше за економіку країни, створюючи близько 150 000 робочих місць і приносить прибуток у €1, – зокрема 1 євро, генерує €2 вартості у суміжних галузях, а податкові надходження зростають на €4.6 млрд [1]. Футбол об'єктивно досить залежний від суб'єктивної поведінки індивідів, що складно піддається прогнозуванню в умовах невизначеності. Тому система формування ринкової вартості клубів та ціноутворення щодо

футболістів значною мірою базується на експертних оцінках і прогнозах авторитетних футбольних агентств, звітах міжнародних аудиторських компаній.

Професійний футбол є однією з найпопулярніших та наймасштабніших спортивних галузей у світі. Його значущість полягає не лише у видовищності матчів, а й у величезній економічній та соціальній силі, яку він акумулює. Щорічна соціально-економічна віддача: €10.8 млрд економічної користі, €12.3 млрд – соціальні вигоди, €16.3 млрд – заощадження на охороні здоров'я [2]. Клуби, які беруть участь у різноманітних національних та міжнародних турнірах, створюють навколо себе спільноти вболівальників, медійну зацікавленість та інвестиції. Професійний футбол стає для багатьох людей способом життя: у деяких державах футбольні змагання є подіями національного масштабу, що здатні зупинити робочий процес та об'єднати суспільство [3]. Зважаючи на вагу цієї діяльності, важливо розуміти її сутність і особливості функціонування, оскільки від цього залежить розвиток культури, економіки й навіть іміджу певного регіону чи країни. Глибина професійного футболу полягає передусім у тому, що це не просто вид спорту, а повноцінна індустрія. Вона охоплює організацію тренувальних процесів, інфраструктурну підтримку, маркетинг, менеджмент, розгалужену систему дитячих і молодіжних академій, а також діяльність трансферного ринку. Кожна з цих ланок виконує специфічні завдання, спрямовані на формування конкурентоспроможних команд і створення високого рівня видовища [4]. Усе це має також значний виховний та соціальний вплив: професійний футбол часто стає платформою для реалізації молодих талантів і водночас збагачує культуру шанування фізичних досягнень та колективної взаємодії (табл. 1.3).

Таблиця 1.3

Значення поняття «професійний футбол»

Високий рівень майстерності гравців	Системна організація та регламентація	Професійна мотивація та фінансова складова	Вплив на суспільство та культуру
У професійному футболі кожен футболіст демонструє відточену техніку й тактику, що є результатом багаторічних тренувань і спеціалізованої підготовки	Професійний футбол функціонує в чітко встановлених межах ліцензій, контрактних угод і турнірних правил, які розроблені та контролюються федераціями, лігами та міжнародними органами (наприклад, ФІФА чи УЄФА)	На відміну від любителів, які грають переважно для задоволення, професіонали мають матеріальний інтерес: контракти, трансфери, спонсорські та рекламні угоди. Це стимулює їх до наполегливої праці і постійного самовдосконалення, адже високі особисті показники збільшують цінність футболіста на ринку та підвищують заробіток	Професійний футбол давно став частиною глобального культурного простору. Його події приваблюють велику аудиторію, об'єднуючи людей різного походження, віросповідання чи політичних переконань

Сформовано авторами

Професійний футбол є складною системою, що охоплює не лише

спортивну діяльність, а й економічні, соціальні та культурні процеси. Основний зміст професійного футболу полягає у змаганні між клубами або збірними, де основною метою є досягнення перемоги в матчах, лігах та міжнародних турнірах. Цей вид спорту характеризується високою організаційною структурою, чітко визначеними правилами гри та системою ліцензування, що забезпечує відповідність стандартам якості та етики [5]. Суттєвою складовою є також взаємодія між тренерами, гравцями, адміністрацією клубів і суддями, що створює унікальну екосистему, де кожен елемент впливає на загальний результат. Так, професійний футбол стає ареною для виявлення таланту, стратегічного мислення та координації між різними структурами, що безпосередньо впливає на розвиток спорту в цілому [6; 7].

Особливості функціонування професійного футболу визначаються високою конкуренцією як на внутрішньому, так і на міжнародному рівнях. Кожен клуб прагне не тільки досягти спортивних успіхів, але й закріпити свою позицію на ринку через брендинг, маркетинг та залучення спонсорів. Фінансові аспекти відіграють важливу роль: доходи від трансляцій, продаж квитків, рекламних контрактів та товарного маркетингу значно впливають на можливості клубів у формуванні команди та інвестуванні у інфраструктуру. Таким чином, функціонування професійного футболу стає багатовимірним процесом, де спортивні досягнення переплітаються з економічними інтересами, сприяючи сталому розвитку індустрії спорту [4; 8]. Крім того, конкурентний характер змагань стимулює клуби до впровадження інноваційних технологій у тренувальний процес, що дозволяє досягти високого рівня професіоналізму серед гравців.

Не менш важливим аспектом є соціальний та культурний вплив професійного футболу. Цей вид спорту об'єднує мільйони вболівальників по всьому світу, створюючи спільноти, які діляться спільними цінностями, традиціями та емоціями. Футбол часто стає платформою для вираження національної гордості та ідентичності, адже успіхи на міжнародній арені сприяють формуванню позитивного іміджу країни. Поза межами спортивних арен, футбол виступає засобом соціальної інтеграції, сприяючи розвитку інфраструктури міст та залученню молоді до здорового способу життя. З огляду на це, функціонування професійного футболу набуває додаткового значення як чинник соціального єднання та культурного розвитку, що стимулює позитивні суспільні процеси.

Однією з ключових рис професійного футболу є складна і багаторівнева структура ліг і змагань, які забезпечують динамічне спортивне середовище. Важливість цього аспекту полягає у тому, що він стимулює команди й окремих гравців постійно удосконалюватися, щоби закріпитися у вищих дивізіонах або потрапити до елітних турнірів. Це, своєю чергою, підвищує загальний рівень гри, розвиває конкурентоспроможність і поглиблює інтригу для вболівальників. Професійні структури, такі як національні асоціації та міжнародні органи управління, встановлюють регламенти й контролюють чесність змагань. Завдяки цьому футбол залишається прозорим і сприяє розвитку спортивних чеснот, водночас забезпечуючи видовищність та стабільне фінансування.

Економічна складова професійного футболу вимагає окремої уваги, адже клуби, особливо в топ-чемпіонатах, перетворюються на масштабні корпорації з

мільйонними оборотами. Доходи формуються з багатьох джерел: продаж квитків, трансляційні права, рекламні контракти, спонсорські угоди, мерчандайзинг, підтримка від держави та інші комерційні активності. Це породжує високий попит на кваліфікованих фахівців у галузі спортивного менеджменту, маркетингу, аналітики і міжнародного права. Таким чином, професійний футбол створює робочі місця та інвестує у суміжні сфери, наприклад у будівництво стадіонів, готельний і туристичний сектор. Позитивний економічний ефект стимулює міста й регіони розвивати спортивну інфраструктуру, що формує соціально корисну спадщину [4; 5].

Структурно організація професійного футболу базується на ієрархічних моделях управління, де ключову роль відіграють національні федерації, ліги та клуби. Кожна з цих ланок має чітко визначені функції та завдання, що забезпечують безперебійне проведення змагань, дотримання регламентів та розвиток інфраструктури. Наявність системи ліцензування і фінансового контролю дозволяє мінімізувати ризики корупційних проявів та нерівномірного розподілу ресурсів. У сучасних умовах важливим елементом є також інтеграція новітніх технологій – від систем відеоаналізу для підвищення якості суддівства до цифрових платформ, що сприяють комунікації з вболівальниками. Таке комплексне регулювання забезпечує високий рівень організації, сприяючи довгостроковій стабільності та розвитку професійного футболу. Функціонування професійного футболу базується на чітких організаційних принципах, високому рівні конкурентної боротьби та постійному впровадженні інновацій, що дозволяє цьому виду спорту залишатися одним із найпопулярніших і найвпливовіших в світі. Завдяки своїй динаміці та здатності адаптуватися до змін, професійний футбол продовжує еволюціонувати, відкриваючи нові можливості для розвитку таланту, залучення інвестицій і формування позитивного іміджу на глобальному рівні [4; 9;10].

Надзвичайно важливою є й соціальна функція професійного футболу. Окрім того, що клуби об'єднують людей різного соціального статусу довкола любові до гри, вони часто проводять благодійні акції, допомагають розвивати шкільний спорт та підтримують суспільні ініціативи. Футболісти, які досягли зіркового рівня, стають прикладом для молодого покоління, надихаючи на сумлінну працю і дисципліну [11;12]. Соціальний вимір виявляється особливо помітним у регіонах із несприятливими умовами життя, де спорт може бути одним із небагатьох способів для дітей розкрити свій потенціал і знайти позитивні орієнтири. При цьому суспільна вагомість гри стимулює серйозні інвестиції з боку урядів і громадських організацій (рис.1.2).

Однією з ключових потреб сучасного професійного футболу є постійне вдосконалення спортивної підготовки. Гравці стикаються з високими вимогами до фізичної форми та техніко-тактичної компетентності, оскільки рівень змагань невинно зростає. Тренувальні технології стають усе складнішими, включаючи наукові методи аналізу, комп'ютерне моделювання і використання інноваційних приладів для моніторингу стану організму. Усе це сприяє постійній оптимізації підготовки, а також розширює професійні можливості для фахівців зі спортивної науки, фізіології, медицини та психології. Тому сучасний професійний футбол – це складна система, в якій особиста майстерність кожного футболіста поєднується з науковим та управлінським підходом до результату [13; 14].

Крім того, важливо розглянути питання розподілу ролей та управління в професійному футболі. У системі сучасних клубів усе більшого значення набуває позиція спортивного менеджера, який відповідає за стратегію розвитку команди, формування складу, трансфери гравців та координацію між різними відділами клубу. Тренерський штаб зосереджується на тактичній підготовці, психологічній атмосфері й індивідуальному підході до кожного виконавця [7]. Адміністративний і фінансовий відділи слідкують за бюджетом, дотриманням законодавчих норм і пошуком нових комерційних можливостей. Така вертикаль управління дозволяє чітко розподілити обов'язки й працювати злагоджено, досягаючи високих спортивних результатів.

Рис.1.2. Структура професійного футболу як індустрії
Сформовано авторами

Значну актуальність має й питання глобалізації професійного футболу. Трансферний ринок об'єднує клуби з усього світу: гравці легко переходять із одного континенту на інший, а багатомільйонні угоди стають звичною практикою. Цей процес активізує культурні обміни, сприяє поширенню різноманітних стильових особливостей гри й розширює можливості для молодих виконавців, які можуть знайти собі місце у провідних чемпіонатах планети. Однак глобалізація породжує й певні ризики, зокрема комерціалізацію дитячого та молодіжного футболу, концентрацію найкращих талантів у найбагатших клубах та дедалі більший розрив між футбольними грандами і скромнішими командами. Тож питання балансу конкурентності постає дуже гостро.

Професійний футбол сьогодні має значний вплив на медійний простір. Матчі найпрестижніших турнірів збирають багатомільйонну теле- й онлайн-аудиторію, а відомі футболісти перетворюються на справжніх зірок світового масштабу. Це породжує глибоке переплетіння медіа і спортивної індустрії: стрімінгові платформи ведуть запеклу боротьбу за права трансляцій, а соціальні мережі стають основним способом комунікації з уболівальниками. Таке взаємопроникнення допомагає зміцнювати популярність футболу, створювати нові прибуткові проекти (наприклад, документальні фільми про команди чи гравців), але водночас висуває додаткові вимоги до клубів та ліг у питанні їх медійної політики і репутаційної стратегії [15; 16].

Висновки та перспективи подальших розвідок у даному напрямі. Отже, професійний футбол – це багатогранне явище, яке поєднує в собі спортивну майстерність, фінансову складову, соціальний та культурний вплив. Його структура включає численні компоненти: від дитячих секцій і молодіжних академій до глобального ринку трансферів і масових медійних трансляцій. Він ґрунтується на складній мережі ліг і турнірів, розгалуженій системі управління та великій армії уболівальників, які визначають популярність та економічну стабільність клубів. Актуальність професійного футболу полягає не лише у спортивних здобутках, а й у масштабній взаємодії з суспільством, що робить його одним із найвпливовіших феноменів сучасності. Завдяки глибокій вкоріненості в культурі та глобальному розмаху, професійний футбол продовжує розвиватися, визначаючи нові горизонти для спортивних і комерційних досягнень.

Професійний футбол є складним багаторівневим явищем, що виходить далеко за межі суто спортивної діяльності. Його ефективне функціонування забезпечується взаємодією численних структурних елементів – від дитячих академій до міжнародних федерацій. Економічна стабільність, соціальна значущість, глобальна популярність та впровадження інновацій формують основу для подальшого розвитку галузі. Стратегічне управління, удосконалення підготовки гравців, інтеграція технологій та посилення соціальної місії є ключовими напрямками, що визначатимуть майбутнє професійного футболу в глобальному контексті.

Список використаних джерел:

1. New study: Professional football remains an important economic and social staple in Germany | DFL Deutsche Fußball Liga. EN - DFL Deutsche Fußball Liga GmbH. 2025.02.27. URL: https://www.dfl.de/en/news/new-study-professional-football-remains-an-important-economic-and-social-staple-in-germany/?utm_source=chatgpt.com (Дата звернення: 08.08.2025)
2. UEFA Explainer: valuing European football's social return on investment. UEFA.com. 2020.12.02. URL: https://www.uefa.com/news-media/news/0264-10fe1ac0497c-ffe49c301d3e-1000--uefa-explainer-valuing-european-football-s-social-return-on-/?utm_source=chatgpt.com (Дата звернення: 08.08.2025)
3. В. Ю. Філіппов, А.С. Борисенко. Економічна диверсифікація, як трендовий елемент стратегічного управління діяльністю українських футбольних клубів. Економіка: реалії часу. 33(5). 2017.с. 24–30.
4. Albert Cohen, Jimmy Risk. European football player valuation: integrating financial models and network theory. Journal of Quantitative Analysis in Sports 2025. arXiv:2312.16179. <https://doi.org/10.1515/jqas-2024-0006>

5. Paul MacInnes. Premier League club structures carry money laundering risks, study finds. The Guardian, 2025.01.23 URL: https://www.theguardian.com/football/2025/jan/23/premier-league-club-structures-carry-money-laundering-risks-study-finds?utm_source=chatgpt.com (Дата звернення: 08.08.2025)
6. І. Карпа, І. Лапичак, Т. Когут. Характеристика основних напрямків техніко-тактичної підготовленості кваліфікованих футболістів у відповідності до сучасних умов розвитку футболу. Вісник Чернігівського національного педагогічного університету. Сер. : Педагогічні науки. Фізичне виховання та спорт. 2014. Вип. 118(4). С. 65-69.
7. Криштанович С.В. Багаторівнева підготовка менеджерів для сфери фізичної культури і спорту. В: Педагогіка і психологія: сучасні методики та інновації, досвід практичного застосування. Матеріали II міжнар. наук.-практ. конф. (м. Одеса, 17–18 березня 2017 року). Одеса; 2017, с. 92–6.
8. Juan Alejandro Hernández-Hernández, Abraham Londoño-Pineda, Robert Ng-Hena, Juan Lucas Macías-Franco, Jose Alejandro Cano. Balancing economic and social results in football clubs: evidence of fans' perceptions in the Colombian context. *Frontiers in Sports and Active Living* Volume 7. 2025. <https://doi.org/10.3389/fspor.2025.1541829>
9. О. Байрачний. Навички управління змагальною діяльністю футболістів як одна із професійних компетентностей тренера. Актуальні проблеми фізичного виховання та методики спортивного тренування №3(7), 2018. с. 4–9. URL: <https://reposit.unisport.edu.ua/server/api/core/bitstreams/4e460511-4a14-4aa1-be5b-341952258fb9/content>.
10. Mark Ching-Pong Poo, Matthew Strain, Isaac Adebiyi, Baomin Qi. COVID-19's Financial Impact on UK Football Clubs. *Encyclopedia*. 5. Volume 1. 2025. S 17. <https://doi.org/10.3390/encyclopedia5010017>
11. А. В. Дулібський. Спортивний відбір у футболі як раціональна система педагогічного пошуку обдарованих людей у галузі спорту. Науковий часопис Національного педагогічного університету імені М. П. Драгоманова. Серія 15. Науково-педагогічні проблеми фізичної культури (фізична культура і спорт). 2020;8(128):54-60.
12. В. С. Лизогуб, В. О. Пустовалов, С. В. Гречуха, В. В. Шпанюк. Реалізація відбору футболістів високої кваліфікації за показниками біоенергетичного метаболізму. Спортивний вісник Придніпров'я. 2018. (3). С. 72–77.
13. М. П. Костенко Підготовка майбутніх тренерів з футболу до формування групової рефлексивності спортсменів : автореф. дис. ...канд. пед. наук : [спец.] 13.00.04 "Теорія і методика професійної освіти". Нац. ун-т біоресурсів і природокористування України. Київ, 2021. 28 с. URI: <https://repository.ldufk.edu.ua/handle/34606048/33996>
14. Технології психолого-педагогічного супроводу та розвитку суб'єктів спортивної діяльності: кол. моногр. / Т. В. Петровська, В. І. Воронова, О. Р. Гринь та ін.; за заг. ред. Т. В. Петровської. Київ, Видавець Позднишев, 2021. 166 с.
15. І. М. Луценко, Ю. М. Коновал, & М. С. Буренко. Професійна підготовка тренерів та фахівців у галузі фізичної культури і спорту в закладах вищої освіти України: сучасні підходи та виклики. *Академічні візії*, 2024. (37). <https://academy-vision.org/index.php/av/article/view/1454>
16. Інноваційні технології фізичного виховання і спорту: навч. посіб. / Укладач: О. В. Юденко. К.: Національний університет оборони України, 2024. 360 с.

References:

1. New study: Professional football remains an important economic and social staple in Germany | DFL Deutsche Fußball Liga. EN - DFL Deutsche Fußball Liga GmbH. 2025.02.27. URL: https://www.dfl.de/en/news/new-study-professional-football-remains-an-important-economic-and-social-staple-in-germany/?utm_source=chatgpt.com (Дата звернення: 08.08.2025)
2. UEFA Explainer: valuing European football's social return on investment. UEFA.com. 2020.12.02. URL: https://www.uefa.com/news-media/news/0264-10fe1ac0497c-ffe49c301d3e-1000--uefa-explainer-valuing-european-football-s-social-return-on-/?utm_source=chatgpt.com (Дата звернення: 08.08.2025)

3. V. YU. Filippov, A.S. Borysenko. (2017). Ekonomichna dyversyfikatsiya, yak trendovyy element stratehichnoho upravlinnya diyal'nisty u ukrayins'kykh futbol'nykh klubiv. [Economic diversification as a trending element of strategic management of the activities of Ukrainian football clubs] *Ekonomika: realiyi chasu*. 33(5).s. 24–30.
4. Albert Cohen, Jimmy Risk. European football player valuation: integrating financial models and network theory. *Journal of Quantitative Analysis in Sports* 2025. arXiv:2312.16179. <https://doi.org/10.1515/jqas-2024-0006>
5. Paul MacInnes. Premier League club structures carry money laundering risks, study finds. *The Guardian*, 2025.01.23 URL: https://www.theguardian.com/football/2025/jan/23/premier-league-club-structures-carry-money-laundering-risks-study-finds?utm_source=chatgpt.com (Дата звернення: 08.08.2025)
6. I. Karpa, I. Lapychak, T. Kohut. (2014) Kharakterystyka osnovnykh napryamkiv tekhniko-taktychnoyi pidhotovlenosti kvalifikovanykh futbolistiv u vidpovidnosti do suchasnykh umov rozvytku futbolu. [Characteristics of the main areas of technical and tactical preparedness of qualified football players in accordance with modern conditions of football development] *Visnyk Chernihivs'koho natsional'noho pedahohichnoho universytetu*. Ser. : Pedahohichni nauky. Fizychno vykhovannya ta sport. Vyp. 118(4). S. 65–69.
7. S.V. Kryshchanovych (2017) Bahatorivneva pidhotovka menedzheriv dlya sfery fizychnoyi kul'tury i sportu. [Multilevel training of managers for the sphere of physical culture and sports] V: *Pedahohika i psykhohohiya: suchasni metodyky ta innovatsiyi, dosvid praktychnoho zastosuvannya*. Materialy II mizhnar. nauk.-prakt. konf. (m. Odesa, 17–18 bereznya 2017 roku). Odesa; s. 92–6.
8. Juan Alejandro Hernández-Hernández, Abraham Londoño-Pineda, Robert Ng-Henao, Juan Lucas Macías-Franco, Jose Alejandro Cano. (2025) Balancing economic and social results in football clubs: evidence of fans' perceptions in the Colombian context. *Frontiers in Sports and Active Living* Volume 7. <https://doi.org/10.3389/fspor.2025.1541829>
9. O. Bayrachnyy. (2018) Navychky upravlinnya zmahal'noyu diyal'nisty futbolistiv yak odna iz profesiynykh kompetentnostey trenera. [Skills for managing competitive activities of football players as one of the professional competencies of a coach] *Aktual'ni problemy fizychnoho vykhovannya ta metodyky sportyvnoho trenuvannya* №3(7), s. 4–9.
URL: <https://reposit.uni-sport.edu.ua/server/api/core/bitstreams/4e460511-4a14-4aa1-be5b-341952258fb9/content>. [in Ukrainian].
10. Mark Ching-Pong Poo, Matthew Strain, Isaac Adebisi, Baomin Qi. (2025) COVID-19's Financial Impact on UK Football Clubs. *Encyclopedia*. 5. Volume 1. S 17. <https://doi.org/10.3390/encyclopedia5010017>
11. A. V. Dulibskyy. (2020) Sportyvnyy vidbir u futboli yak ratsional'na systema pedahohichnoho poshuku obdarovanykh lyudey u haluzi sportu. [Sports selection in football as a rational system of pedagogical search for gifted people in the field of sports] *Naukovyy chasopys Natsional'noho pedahohichnoho universytetu imeni M. P. Drahomanova*. Seriya 15. Naukovo-pedahohichni problemy fizychnoyi kul'tury (fizychna kul'tura i sport). 8(128). S. 54–60.
12. V. S. Lyzohub, V. O. Pustovalov, S. V. Hrechukha, V. V. Shpanyuk. (2018) Realizatsiya vidboru futbolistiv vysokoyi kvalifikatsiyi za pokaznykamy bioenerhetychnoho metabolizmu. [Implementation of the selection of highly qualified football players based on bioenergetic metabolism indicators.] *Sportyvnyy visnyk Prydniprov'ya*. (3). S. 72–77.
13. M. P. Kostenko. (2021) Pidhotovka maybutnikh treneriv z futbolu do formuvannya hrupovoyi refleksyvnyosti sport'smeniv [Preparation of future football coaches for the formation of group reflexivity of athletes] : avtoref. dys. ...kand. ped. nauk : [spets.] 13.00.04 "Teoriya i metodyka profesiynoyi osvity". *Nats. un-t bioresursiv i pryrodokorystuvannya Ukrayiny*. Kyiv, 28 s. URI: <https://repository.ldufk.edu.ua/handle/34606048/33996>
14. T. V. Petrovs'ka, V. I. Voronova, O. R. Hryn' ta in. (2021) Tekhnolohiyi psykhohohopedahohichnoho suprovodu ta rozvytku sub'yektiv sportyvnoyi diyal'nosti [Technologies of psychological and pedagogical support and development of subjects of sports activity]: kol. monohr. Kyiv, Vydavets' Pozdnyshch, 166 s.

15. I. M. Lutsenko, YU. M. Konoval, & M. S. Burenko. (2024). Profesiyna pidhotovka treneriv ta fakhivtsiv u haluzi fizychnoyi kul'tury i sportu v zakladakh vyshchoyi osvity Ukrayiny: suchasni pidkhody ta vyklyky. [Professional training of coaches and specialists in the field of physical culture and sports in higher education institutions of Ukraine: modern approaches and challenges] Akademichni viziyyi, (37).<https://academy-vision.org/index.php/av/article/view/1454>
16. O. V. Yudenko. (2024) Innovatsiyni tekhnolohiyi fizychnoho vykhovannya i sportu [Innovative technologies of physical education and sports]: navch. posib. Kyiv. Natsional'nyy universytet obrony Ukrayiny, 360 s.